

IHMINEN JA LUONTO UHRINA

Ympäristöaiheisen videoteoksen katsomiskokemuksia

Tutkielma
Tampereen ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
Toukokuu 2013
Henna Laininen

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

Tutkielmassani tarkastelen ympäristöaiheisen Uhri-videoteokseni vastaanottoa haastattelututkimuksen keinoin. Uhri on 12-minuuttinen fiktiivinen videoteos, joka käsittelee ihmisen ja ympäristön suhdetta. Tutkimuskysymykseni kuuluu, onko videotaiteen keinoin mahdollista ottaa kantaa ympäristöongelmiin. Vaikuttaako taiteen monimerkityksinen kieli faktapohjaista uutisointia voimakkaammin vai hämärtyykö viesti? Lähteenä tutkimuksessani käytän Harri Pälvirannan väitöskirjaa Toden tuntua galleriassa. Pälviranta erittelee erilaisia katseita eli katsojien tapoja merkityksellistää taideteoksia. Omassa tutkimuksessani sovellan Pälvirannan teoriaa erilaisista katseista videoteoksen vastaanottoon ja neljän eri taustoista tulevan katsojan tulkintoihin teoksesta.

Asiasanat: videotaide, katsomiskokemus, ympäristö, vihreä tuotantomalli

In my thesis I explore how different viewers interpret my video work *The Sacrifice*. *The Sacrifice* is a 12-minute fictive video work about the relation between human and nature. My research question is if it's possible to use video art to comment on environmental problems. Is the ambiguous language of art more effective than the news based on facts? Or is the artistic message even too obscure? I analyse the interviews with the help of Harri Pälviranta's thesis *Toden tuntua galleriassa*. Pälviranta finds different kind of views, that is, different ways of interpreting an art work. In my thesis I use this theory of different views to study the reception of a video work and the interpretations of four viewers from different backgrounds.

Key words: video art, reception, environment, green production

Tampereen ammattikorkeakoulu /
Tampere University of Applied Sciences

Henna Laininen:

Ihminen ja luonto uhrina
Ympäristöaiheisen videoteoksen katsomiskokemuksia
Tutkielma, 31 sivua

The Human and Nature as Sacrifice
The Reception of an Environmentally Conscious Video Work

Bachelor's Thesis, 31 pages

Toukokuu/May 2013

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. TAIDETEOS VIESTINÄ JA ERILAISET KATSEET	9
3. KATSOJIEN KOKEMUKSIA UHRI-VIDEOTEOKSESTA	12
3.1. Myötäileviä ja neuvottelevia katseita	12
3.2. Teoksen nimen vaikutus tulkintaan	14
3.3. Henkilöhistorian ja aikaisempien katsomiskokemusten vaikutus	19
3.4. Tunnekatse ja arvottava katse	21
3.5. Teoksen suhde ympäristökeskusteluun	23
4. JOHTOPÄÄTÖKSET	26
Lähteet	29
Liitteet	30

Uhri, videoteos, 16:9, 00:11:49

I. JOHDANTO

Ympäristön tilan heikkeneminen on ajankohtainen ongelma, joka vaatii nopeita ratkaisuja. Tutkijoiden mukaan ilmastonmuutos, väestönkasvu ja ympäristön tuhoutuminen voivat aiheuttaa ekosysteemin romahduksen jo muutaman vuosikymmenen kuluttua (yle.fi 6.6.2012).

Myös nykytaide osallistuu aktiivisesti ympäristöongelmia koskevaan keskusteluun. Aiheesta järjestetään teemanäyttelyitä, kuten Joensuun taidemuseon ilmastonmuutosaiheinen Luvassa lämpenevää -näyttely 2012 tai metsien tilaa käsitellyt Ritva Kovalaisen ja Sanni Sepon Kultainen metsä -kiertonäyttely 2012-2013. Videotaiteessa ympäristön tulevaisuutta ovat käsitelleet esimerkiksi Oliver Kochta-Kalleinen ja Tellervo Kalleinen teoksessaan Science Fiction Archipelago, jossa Turun saariston asukkaat pääsivät ideoimaan ja esittämään saariston vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia.

Koska taiteen kieli on arkikieltä monimerkityksisempää, on mielenkiintoista tarkastella, missä määrin tekijän intentio ja katsojien tulkinnat kohtaavat. Välitteykö kanta-aottavaksi tarkoitettua teoksen viesti katsojalle? Vaikuttaako taiteen kieli faktapohjaista uutisointia voimakkaammin vai hämärtyykö viesti?

Tutkielmassani tarkastelen ympäristöaiheisen videoteoksen vastaanottoa haastattelututkimuksen keinoin. Videotaide on erityisen kiinnostava tutkimuskohde, sillä se on taiteenalana melko nuori. Suuri yleisö mieltää videotaiteen usein vaikeasti lähestyttäväksi. Toisaalta liikkuva kuva mahdollistaa viestimisen sekä äänen, kuvan että liikkeen keinoin.

Tutkimuskohteeksi olen valinnut videoteokseni Uhri. Uhri on 12-minuuttinen fiktiivinen videoteos, joka tarkastelee ihmisen ja ympäristön suhdetta. Teoksen sisällöstä olen kirjoittanut HIMONA-julkaisussa (2013) seuraavasti:

Uhri on runoelma ihmisen ja ympäristön suhteesta. Esihistoriallinen ihminen otti metsästä vain tarvitsemansa ja antoi vastalahjaksi uhrin. Kulkija ymmärsi olevansa osa luonnon kiertoa, pieni kallioiden mitta-kaavassa. Meidän aikamme näkee yksilön suurena ja erillisenä. Minäkeskeisen ajattelun uhri on ihminen itse, kun ympäristö muuttuu elinkelvottomaksi. Olisiko minän palvomisesta luopuminen se teko, jolla ihmisen ja ympäristön tasapaino palautuu?

Tekijänä minulla on siis ollut voimakas intentio ottaa kantaa ympäristön puolesta. Olen aikaisemmin tehnyt faktapohjaisia, ympäristövalistukseen keskittyviä teoksia, kuten kestävästä elämäntavasta tiedottavan Tulevaisuuskylä-yleisötapahtuman Tampereen Keskustorille. Uhri-teosta tehdessäni halusin kokeilla itselleni uutta ilmaisukeinoa, ympäristöaiheen käsittelyä fiktiivisen, runollisen kerronnan keinoin. Halusin tutkia, vetoaako taide katsojien tunteisiin ja alitajuntaan.

Uhri-videoteos jakautuu kolmeen osaan: menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus. Osasta toiseen siirrytään kuvallisten siirtymien kautta. Ensimmäisessä osassa viitteellisesti esihistorialliseen asuun pukeutunut vanha mies laskee sydämen kallion juurelle ja maalaa verellä kalliioon. Kallioluolan läpi siirrytään kamera-ajolla pimeälle autotielle.

Toisessa osassa viitteellisesti nykyaikaiseen juhlapukuun pukeutunut nuori tyttö törmää autolla minkkiin ja harhailee törmäyksen jälkeen tunnelissa, johon alkaa nousta vettä. Tyttö kahlaa ulos tunnelista ja saapuu lammen rannalle, jossa pikkutyttö ojentaa hänelle eläviä toukkia. Toukkien kautta siirrytään kamera-ajolla vihreiden lehtien läpi kasvihuoneeseen.

Kolmannessa osassa vaaleisiin, kaapumaisiin vaatteisiin pukeutuneet nuori mies ja nainen hoivaavat kasvihuoneen kasveja. Teoksessa ei ole dialogia. Äänimaailma rakentuu ympäristön ja kehon äänistä, ja esiintyjien liikekieli on korostetun hidasta.

Ympäristötietoisuus näkyi teoksen tuotantoprosessissa. Uhri osallistui Av-alan vihreä tuotantomalli-kehityshankkeeseen Tampereen ammattikorkeakoulussa. Tavoitteena oli testata, mitä haasteita liittyy ympäristöystävälliseen elokuvan tekemiseen. Tuotannossa suositettiin ekologisia valintoja: vähennettiin jätteen mää-

rää, kierrätettiin materiaalit, minimoitiin ajomatkat ja laitteiden energiankulutus.

Koska katsojan tausta vaikuttaa teoksen tulkintaan, valitsin neljä mahdollisimman erilaisista koulutustaus-toista tulevaa haastateltavaa: taidelukiolaisen, syväekologin, näyttelypäällikön ja autoilijan. Koska haastateltavien lukumäärä on pieni, aineistostani ei voi vetää tilastollisia johtopäätöksiä. Yksittäistapaukset kuitenkin kertonevat myös jotain yleisempää taiteen vastaanotosta.

Haastattelutilanteessa kyselin ensin katsojan aikaisemmista taidekokemuksista ja ennakkokäsityksistä, jotka liittyvät videotaiteeseen. Sen jälkeen näytin teoksen katsojalle. Lopuksi keskustelin katsojan kanssa teoksen tulkinnasta väljän teemahaastattelurungon mukaisesti (ks. LIITE). Kolme haastattelua pidin luokkahuoneessa, jossa teos projisoitiin valkokankaalle ja katsoja kuunteli teoksen ääntä kuulokkeista. Yhden haastattelun pidin skype:n välityksellä, ja haastateltava oli katsellut teoksen etukäteen kotitietokoneeltaan vimeo-sivuston kautta.

Ennen teoksen näyttämistä ja haastattelua kerroin katsojille vain teoksen nimen ja keston. Halusin tarkastella myös sitä, miten nimi vaikuttaa monimerkityksisen teoksen tulkintaan. Muuta teokseen liittyvää tekstiä en antanut luettavaksi enkä kertonut etukäteen teoksen aiheita tai muuta taustatietoa teoksesta. Kaksi haastateltavista, syväekologi ja näyttelypäällikkö, olivat kuitenkin muissa yhteyksissä kuulleet joitakin taustatietoja teoksesta, joten se saattoi vaikuttaa heidän tulkintoihinsa.

Lähteenä tutkimuksessani käytän Harri Pälvirannan väitöskirjaa Toden tuntua galleriassa. Pälviranta tutkii omien, väkivaltaa käsittelevien valokuvateostensa vastaanottoa näyttelykontekstissa. Haastatteluaineistostaan Pälviranta erottelee erilaisia katseita eli katsojien tapoja merkityksellistää taideteoksia. Omassa tutkimuksessani sovellan Pälvirannan teoriaa erilaisista katseista videoteoksen vastaanottoon.

Tutkielmassani kysyn, onko videotaiteen keinoin mahdollista ottaa kantaa ympäristöongelmiin. Tutkimuskysymys jakautuu seuraaviin osakysymyksiin: a) millaisia tulkintoja katsojat tuottavat tekemästani videoteoksesta, b) missä määrin katsojien teoksesta tekemät tulkinnat kohtaavat tekijän siihen ajattelemat merkitykset ja c) miten katsojat tulkitsevat teoksen ja ympäristöongelmia koskevan keskustelun suhdetta.

Luvussa 2 esittelen taiteen vastaanoton teoriaa Pälvirannan väitöskirjan pohjalta. Luvussa 3 analysoin haastatteluaineistoa erilaisten katseiden näkökulmasta. Luvussa 4 teen johtopäätöksiä ympäristöaiheisen videotaiteen vastaanotosta.

Uhri-videteos installoituina Taidekeskus Mältinrantaan
HIMONA-näyttelyssä toukokuussa 2013.
Kuva: Henna Lainen.

2. TAIDETEOS VIESTINÄ JA ERILAISET KATSEET

Pälviranta hyödyntää tutkimuksessaan Stuart Hallin mediatutkimuksen kentälle muotoilemaa sisäänkoodaus/uloskoodaus-viestintämallia. Viestin tekijä tai lähettäjä (sisäänkoodaaja) ja viestin vastaanottaja (uloskoodaaja) tulkitsevat viestiä omista lähtökohdistaan.

Hallin mukaan vastaanottajalla on mahdollisuus suhtautua viestiin kolmella tavalla. Hyväksyvä lukutapa tarkoittaa, että vastaanottaja hyväksyy viestin ilmeiset perusmerkitykset kyseenalaistamatta niitä. Neuvotteleva lukutapa tarkoittaa, että vastaanottaja hyväksyy viestin etusijalle asetettujen merkitysten taustalla olevat isot yhteiskunnalliset taustaoletukset, mutta saattaa suhtautua viestin yksityiskohtiin kriittisesti. Vastustava lukutapa tarkoittaa, että vastaanottaja torjuu sekä viestin etusijalle asetettavat merkitykset että sen taustalla olevat yhteiskunnalliset taustaoletukset. (Pälviranta 2012, 153-155.)

Pälviranta löytää haastatteluaineistostaan erilaisia katseita. Katseella hän tarkoittaa katsojien tapoja tulkita ja käsitteellistää näkemäänsä ja kohtaamaansa. Katseet ovat toisiaan sivuavia ja päällekkäisiä, eivät välttämättä keskenään vaihtoehtoisia. (Pälviranta 2012, 228-229.) Ensimmäiset neljä katsetta pohjautuvat Hallin sisään-

koodaus/uloskoodaus-malliin ja muodostavat merkityksenannon ylärakenteen. Näiden neljän katseen avulla vertaillaan taiteilijan ja katsojan tekemien tulkintojen eroja ja yhtäläisyyksiä:

1) myötäilevä katse

Katsoja hyväksyy taiteilijan teoksiinsa sisäänkoodaaman aihevalinnan ja aiheen käsittelytavan. Kyse ei ole passiivisesta hyväksymisestä vaan aktiivisesta samanimielisyydestä.

2) neuvotteleva katse

Katsoja ymmärtää teoksen aiheen, mutta kääntää sen itselleen sopivaksi eli määrittelee näkemäänsä tai kritisoi sitä omien intressiensä kautta.

3) kieltäytyvä katse

Katsoja kieltäytyy merkityksellistämästä teoksia niissä etusijalle asetettavan tulkintatavan mukaisesti ja käyttää uloskoodaamisessa jotakin vaihtoehtoisia, itselleen tärkeää subjektiivista roolia.

4) välinpitämätön katse

Katsoja on piittaamaton teosten merkityksistä ylipäänsä eli jättää teoksessa ensisijaistetun merkityksen

Uhri, videoteos, 16:9, 00:11:49

silleen tai käyttää teoksia omien ajatustensa heijastuspintoina.

(Pälviranta 2012, 228-229.)

Loput kolmesta katsetta pohjautuvat katsojien tapaan määritellä merkityksiä teoksen vastaanotossa:

1) osallisen katse

Katsoja jäsentää näkemäänsä omien kokemuksiansa kautta eli kuvien esittämä aihe ymmärretään omien muistojen värityksenä.

2) ulkopuolisen katse

Korostuneen etäännyttänyt suhtautuminen kuvien aiheeseen. Katsoja pyrkii säilyttämään etäältä kuvailevan otteen teoksiin.

3) tunnekatse

Teos näyttäytyy katsojalla tunnemaailman esiintuojana. Katsoja haluaa ja päättää ilmaista tunteitaan teosten äärellä.

4) kaksijakoinen katse

Tunnekatseen variaatio. Samanaikainen viehtymyksen ja luotaantyöntävyyden tuntemus. Halu katsoa jotakin, mitä yleensä ei ole lupa tai mahdollisuus katsoa.

5) empaattinen katse

Teoksen kuvaama kärsimys herättää katsojassa myötätuntoa tai sääliä ja saa pohtimaan kuvien aihetta yleisemminkin.

6) eettinen katse

Katsoja ottaa kantaa siihen, miten ja kuinka eettisesti kuva esittää kohdettaan. David Levi Strauss on todennut, että eettisen suhteen pohtiminen tuo näkyville sekä katsojan että taiteilijan poliittisia näkemyksiä.

7) yhteiskunnallinen katse

Katsoja pohtii kuvien esittämää asiaa yhteiskunnallisena ja kulttuurisena kysymyksenä.

8) minäkatse

Katsoja tarkastelee teosten välittämää aihetta oman identiteettinsä läpi.

9) arvottava katse

Katsoja määrittelee teoksen hyväksi tai huonoksi. Arvottavaan katseeseen nojaava puhe on usein minämuotoista eikä siinä useinkaan perustella ilmaistuja näkemyksiä.

10) vihamielinen katse

Katsoja määrittelee teoksen huonoksi ja saattaa tyrmätä teoksen mielekkyyden sekä herjata tekijää.

11) tekninen katse

Katsoja keskittyy teoksen teknisten aspektien pohtimiseen.

12) institutionaalinen katse

Katsoja kommentoi sitä, missä olosuhteissa teosta katsotaan.

13) professionaali katse

Taiteen ammattilaiselle tyypillinen puhetapa, joka hyödyntää taidepuheen termejä ja usein uloskoodaa teoksia neuvottelevan tai kieltäytyvän uloskoodaustavan mukaisesti.

(Pälviranta 2012, 228-231.)

3. KATSOJIEN KOKEMUKSIA UHRI-VIDEOTEOKSESTA

3.1. Myötäileviä ja neuvottelevia katseita

Valitsin haastateltaviksi erilaisista taustoista tulevia, eri ikäisiä taiteen katsojia. Koulutustaustojen eroista huolimatta kaikki paljastuivat kulttuurin harrastajiksi. Näyttelypäällikkö ja intendentti Anna-Kaisa Rastenberg seuraa nykytaidetta aktiivisesti työnsä puolesta ja käy oman museon näyttelyiden lisäksi taidenäyttelyissä muutaman kerran kuussa. Syväekologi, kirjailija ja eläkeläinen Göran Ekström kertoi olevansa ahkera taiteen harrastaja. Hän käy taidenäyttelyissä joka toinen viikko ja osallistuu taiteen ja ympäristövaikuttamisen suhdetta pohtivaan keskustelupiiriin. Taidelukiolainen Milla Saari käy taidenäyttelyissä kerran kuussa ja opiskelee koulussa taidetta. Autoilija ja perussuomalaisten varavaltuutettu Kari Lindbom muisteli käyneensä nykytaidenäyttelyssä noin 10 vuotta sitten, mutta harrastaa musiikkia ja teatteria.

Katsojien ennakkokäsitykset suomalaisesta videotaideteesta jakautuivat kahteen ryhmään. Suurin osa katsojista ei tuntenut suomalaista videotaidetta tai piti sitä haastavana vastaanottaa. Videotaidetta katsottiin arvottavan katseen suodattamana eli se määriteltiin hyväksi tai huonoksi:

Minulla ei ole käsityksiä suomalaisesta videotaideteesta, mitä nyt olen televisiossa sattunut jotain näkemään. En osaa hahmottaa sitä. Tähän haastatteluun lupautuessani mietin, onko minulla mitään sanottavaa teoksesta, kun kuulin, että kyseessä on videoteos. (K.L.)

En ole paljonkaan nähnyt suomalaista videotaidetta. Kun olin Italiassa Venetsian biennaalissa 2011, niin siellä oli hyviä videotaiteilijoita. (M.S.)

Videotaiteen ajallista kestoa pidettiin yhtenä syynä sen haastavuuteen:

Olen yrittänyt pakottaa itseni näyttelyissä katsomaan videotaidetta. Silloin kun olen antanut itselleni aikaa ja rauhaa, niin silloin olen löytänyt niistä jotain. Taulun eteen voi pysähtyä viideksi sekunniksi, ja silloin se kolahtaa tai ei kolahta, mutta jos viiden sekunnin ajan katsot jotain videota, niin ei siitä saa käsitystä. (G.E.)

Toisaalta enemmän videotaidetta seurannut, taiteen parissa työskentelevä katsoja eritteli videotaitteen ilmaissumuotoja professionaalien katseen avulla eli taidepuheen sanastoa hyödyntäen:

Haastateltavat vasemmalta oikealle:
Kari Lindbom, Milla Saari, Göran Ekström,
Anna-Kaisa Rastenber.

*Kuvat: Henna Laininen
paitsi kuva oikealla: Reetta Haarajoki.*

Suomalainen videotaide on korkeatasoista. Sille on kehittynyt vankka pohja viimeisen 15-20 vuoden aikana. Taiteilijat kokeilevat erilaisia ilmaisumuotoja liikkuvan kuvan sisällä, kuten monikanavaisuutta ja elokuvallisuutta. (A-K.R.)

Haastateltavat totesivat itsekin, että ikä ja harrastuneisuus vaikuttavat katsomiskokemukseen. Taidealalla työskentelevä katsoja huomautti, että mitä enemmän seuraa nykytaidetta, sitä enemmän siitä saa irti. Vähemmän nykytaidetta seuraava katsoja kommentoi, että vanhempi sukupolvi yleensä pitää enemmän perinteisestä ja esittävästä taiteesta, nuorempi sukupolvi ymmärtää kokeellisempaa kerrontaa.

Erilaisista ennakkomielikuvista huolimatta kukaan katsojista ei ollut välinpitämätön teoksen merkityksistä tai kieltäytynyt tulkitsemasta niitä etusijalle asettuvan tulkintatavan mukaisesti. Kaikki katsojat hyväksyivät teoksen aiheen yleisellä tasolla eli lähtivät tulkitsemaan teosta uhraamisen tai ihmisen ja ympäristön suhteen kautta. Osalla katsojista oli voimakas tarve ymmärtää, mitä tekijä oli teoksella halunnut sanoa:

Saa erilaisen filiksen kun tietää, mitä taiteilija hakee. Olen kuullut, että taiteilijat haluavat jättää paljon katsojan varaan, mutta itse tykkään lukea taiteilijoiden ajatuksia töistään. (M.S.)

Tällaista myötäilevää katsetta eli aktiivista samanmielisyyttä edusti erityisesti ympäristövaikuttamiseen perehtynyt katsoja, jolla oletettavasti oli tekijän kanssa samantyyppinen arvomaailma:

Tässä olet onnistunut sillä kapealla nuoralla tanssimisen taidolla, että teos ei ole liian osoitteleva mutta

herättää tunteita hyvyyden, kauneuden ja elämän puolesta rumuutta ja tuhoa ja tunteettomuutta vastaan. (G.E.)

Osa katsojista ymmärsi aiheen, mutta myös kritisoi teosta eli katsoi sitä neuvottelevan katseen suodattamina:

Kolmas osa ärsytti minua, se oli liian taiteellinen eli vaikeampi tulkita. (K.L.)

Toisaalta taidealalla työskentelevän katsojan kommentti osoittaa, että ammattikatsojan kohdalla kyse on myös siitä, minkälaisen katseen katsoja päättää teoksen ottaa:

Olen ammattikatsoja: voisin tulkita toisin kuin annettu konteksti ehdottaa. (A-K.R.)

3.2. Teoksen nimen vaikutus tulkintaan

Valitsin teoksen nimeksi Uhri, sillä halusin antaa katsojalle avainsanan, jonka avulla tulkita runollista ja monitulkintaista teosta. Tavoitteeni oli, että teoksen ensimmäinen osa olisi helposti tulkittavissa uhri-käsitteen kautta, mutta toisessa ja kolmannessa osassa katsoja haastettaisiin miettimään tulkintoja pitempään.

Kaikki katsojat totesivat, että taiteilijan kirjoittama teksti vaikuttaa yleensä voimakkaasti teosten tulkintaan. Teoksen nimi Uhri koettiin vahvasti tulkintaa ohjaavana. Taidealan ammattikatsoja totesi, että katsoja ikään kuin sovittaa uhri-käsitettä teoksen henkilöihin:

Uhri, videoteos, 16:9, 00:11:49

Uhri, videoteos, 16:9, 00:11:49

Ilman Uhri-nimeä teoksen tulkinta olisi aivan toisenlainen. Nimi helpottaa tulkintaa, on kiinnostava mutta myös aika määräävä. Kokonaisuudessa näen ajatuksen siitä, mikä on uhri ja mikä on ihmisen ja luonnon suhde uhri-käsitteen kautta. Ensimmäisessä osassa uhri on helppo ja ilmeinen. Toisessa osassa uhri on eläin, joka jää auton alle, mutta myös naishahmo tai tytön ojentamat madot. Sovittamalla uhri-käsitettä kolmen hahmon välillä saa erilaisia perspektiivejä teokseen. (A-K.R.)

Teoksen ensimmäisessä ja toisessa osassa katsojat näkivät samantyyppisiä uhreja. Kolmas osa oli uhri-käsitteen kannalta monitulkintaisin. Uhri-käsitettä sovitettiin toisaalta ihmisiin, toisaalta kaadettuun veteen ja ympäröivään luontoon:

Alussa kun siinä on se sydän niin mies on niin kuin uhrannut. Toisessa osiossa pidin eläintä uhrina. Kun nainen käveli viemärissä niin siirsi uhrin siihen: kun se katsoi sitä uhria, siitä tuli uhri. Kolmannessa osassa en kyllä näe uhria... näyttää siltä, että mies ja nainen pitäisivät yllä tuota kasvihuonetta ja kasvustoa ja uhraisivat oman hyvinvointinsa sille. Näyttää siltä, että ne vähän niin kuin rapistuisivat. (M.S.)

Alussa mies jättää uhrilahjan. Keskimmaisessä osassa pikkutyttö ojentamat toukatkin ovat vähän niin kuin uhri. Kasvihuoneessa uhri on vaikeammin tulkittavissa. Onhan tuo veden kaataminenkin vähän niin kuin uhraamista. (K.L.)

Kyllähän ihminen on itsensä uhri siinä mielessä, että hän on uhrannut luontevan luonnonmukaisen elämän ja elämän ihmettelyn teknokratiaan ja teollistumiseen. Se mies, joka kulkee uhrinsa kanssa, hänellä on voimakas kosketus elämän ihmeellisyyteen. Kun tunnelin kautta tullaan nykyaikaan siihen kohtaukseen, jos-

sa nainen peilaa itseään, on elämän mysteeri uhrattu. Mutta sitten käy ilmi, ettei se mysteeri ole mihinkään hävinnyt, se on vain jonkun krääsän taakse piilotettu. Onko se sitten uhri myöskin tällainen tien yli liikkuva eläin – kun ajaa eläimen päälle, ihminen saa kuoleman kautta takaisin kosketuksen elämään. Loppukohtauksessa en nähnyt uhrausta samassa mielessä. (G.E.)

Viimeiseen osaan uhri-sana vähiten selvästi sopii, ja se tekee siitä kiinnostavan. Että mistä lähtien se uhri-ajatus lähtee? Lähdetäänkö raamatullisista maailmanluomiskysymyksistä vai tulevaisuudesta? Että uhraako luonto itsensä tai uhraammeko me luonnon nykyiselle kulutuskulttuurille? (A-K.R.)

Teoksen nimi ohjasi myös teoksen viestin tulkitsemista. Suurin osa katsojista yhdisti teoksen viestin uhri-käsitteen problematisointiin:

Hahmotan teoksesta menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden. Teoksen viesti voisi olla, kuinka uhreja annetaan eri aikoina. (K.L.)

Kyllä se luonto ja ympäristö oli koko ajan läsnä. Että mikä hallitsee ja mikä se uhrius oikeastaan on. (A-K.R.)

Minulle tuli mieleen, että uhrautumista voi olla erilaisia. (M.S.)

Ympäristövaikuttamiseen erikoistunut katsoja tulkitsee teoksen viestin selkeimmin kantaaottavaksi:

Teoksen viesti voisi olla, että elämän lanka kulkee mukana ja sitä ei saa kadottaa. Me olemme olleet hukassa, mutta voimme aloittaa alusta ja tehdä asiat paremmin. (G.E.)

Uhri, videoteos, 16:9, 00:11:49

3.3. Henkilöhistorian ja aikaisempien katsomiskokemusten vaikutus

Haastattelutilanteessa kaikki katsojat pyrkivät säilyttämään ulkopuolisen katseen eli kuvailevan otteen teokseen. Katsojat analysoivat teoksen tarinaa ja henkilöihahmoja, mutta toivat varsin vähän esiin omia elämäkokemuksiaan. Ulkopuolisen katseeseen yhdistyi paikoin tekninen katse. Katsojat kommentoivat esimerkiksi teoksen kontrasteja, värimaailmaa ja symboliikkaa:

Tätä sydäntä tässä minä vähiten ymmärrän. Ehkä siinä on ihan tällainen visuaalinen juttu, että havut poikkeaa harmaasta väriskaalasta. Jään vähän ulkopuoliseksi, tulee hautaseppele mieleen. (G.E.)

Muutamassa tilanteessa ulkopuolisen katse vaihtui osallisen katseeseen eli katsoja alkoi jäsentää näkemäänsä omien muistojensa värittämänä:

Ensimmäisessä osassa katselin luonnon kauneutta: kallion kuvioita ja kastehelmiä. Johtui varmaan siitä, että liikun itse paljon luonnossa. Pikkutyöstä rannalla tuli mieleen lapsuudenajan omat leikkipaikat. (K.L.)

Aikaisemmat katsomiskokemukset vaikuttivat katsojien tulkintaan teoksen aikatasoista. Pälviranta esittelee genreytynyttä katsomista ja toteaa, että genret rajaavat taideteoksen tulkintaa. Genreillä tarkoitetaan yleensä kulttuuristen esitysten vakiintuneita luokkia tai tyyppejä. Geneeriset konventiot vaikuttavat kuitenkin laajemminkin: ne samalla kertaa mahdollistavat ja rajoittavat merkityksenantoa sekä tekstien tuotannossa, tekstitasolla että tekstien vastaanotossa. (Pälviranta 2012, 157.)

Uhri-teos sijoittuu videotaiteen genreen ja hyödyntää kerronnassaan sekä valta- että vastaelokuvan keinoja. Max Juntusen mukaan valtaelokuvan eli niin sanotun klassisen elokuvakerronnan tunnuspiirteitä ovat kerronnan yhtenäisyys, päähahmoon samaistuminen, näkymätön kuvakerronta, yksinkertainen kerronnallinen aikatila, kokonainen ja eheä rakenne, katsojan saama mielihyvä ja fiktionaalisuus. Vastaelokuva sen sijaan toimii päinvastaisilla kerronnallisilla periaatteilla kuin valtaelokuva. Vastaelokuvan kerronta on epäyhtenäistä ja aukkoista, katsojaa vieraannutetaan tekemällä elokuvalliset keinot näkyväksi, kerronnallinen aika perustuu useille heterogeenisille tasoille, rakenne on avoin, teoksen maailma pohjautuu todellisuuteen sepitteen sijaan ja pyrkii provosoimaan. (Juntunen 1997, 161.)

Uhri-videoteoksessa liikutaan useilla aikatasoilla, eikä teos muodosta selkeää yhtenäistä tarinalinjaa. Kuva-kerronta ei pyri olemaan näkymätöntä. Henkilöihahmojen liikekieli on korostetun hidasta, ja henkilöt on aseteltu kuvaan maalauksellisesti ikään kuin he tietäisivät esiintyvänsä kameralle. Toisaalta teos on valtaelokuvalle tyyppillisesti fiktiivinen, ja teoksen päähahmoihin voi hetkeksi samaistua ennen kuin tarinalinja vaihtuu toiseen.

Katsojilla oli selkeästi tarve etsiä teoksesta kertovia rakenteita. Koska videotaide on ennen kaikkea ajassa etenevää taidetta, olisikin ehkä tarpeellista lisätä Pälvirannan määrittelemiin katseisiin tällainen lineaarista jatkuvuutta hakeva **tarinankertojan katse**:

Teoksesta ei hahmottunut tarinaa. Löysin erilaisia osia. Ensimmäinen sijoittui muinaisuuteen, toinen nykyaikaan, kolmas jonkinlaiseen mystiseen aikaan. (K.L.)

Uhri, videoteos, 16:9, 00:11:49

Jaoin teoksen päässä kolmeen osaan, ne olivat erilaisia vuodenaajoiltaan ja värimaailmaltaan. Ensimmäisestä tuli mieleen... mikä aika se nyt on, jolloin tehtiin näitä luolamaalauksia. Keskimmäisestä tuli mieleen nykyai-ka, totta kai kännykät ja auto. Kolmas oli vaikeampi tulkita, niin puhdas ja viaton, siinä ei ollut mitään mikä nykyään vaikuttaa ihmiskuntaan. Tuli mieleen Aatami ja Eeva. (M.S.)

Hahmotin kolme erillistä tarinaa. Vaikea sanoa, olivatko ne eri aikatasoissa vai saman tarinan variaatioita: muistumia, tulevaisuudennäkymiä tai toistumia. Mietin, miten liittymäkohdat ohjaavat yleisöä, miten jatkuvuus tai katkos toimii kokonaisuuden kannalta. Haastavimmaksi minulle jäi se keskimäinen pätkä. Toisaalta se oli ehkä kiinnostavin, mutta mietin eniten, mitä sillä halutaan sanoa. (A-K.R.)

Alun sijoittaisin jonnekin rauta-aikaan, muutama tuhat vuotta sitten. Tunnelin läpi tultiin nykymaailmaan, siitä sitten jonkinlaiseen kuvitteellisempaan maailmaan, joka kuitenkin on nykymaailmaa, mutta henki kertoo siitä, että joku uusi aikakausi on tulossa. Siinä oli suoria viittauksia paratiisiin. (G.E.)

Koska kovin moni katsojista ei ollut seurannut videotaidetta, teosta tulkittiin muiden liikkuvan kuvan gen-
rejen näkökulmasta. Tietyt kohtaukset teoksessa toivat mieleen kauhu- tai scifelokuvat ja jopa johdattivat katsojan odotuksia harhaan:

Tuosta tytöstä tulee mieleen se, kun kauhuleffoissa käytetään hirveästi näitä pieniä tyttöjä. Kun tyttö ilmestyi, olisin kuvitellut, että tässä kohtaa olisi tullut jotain PAM! Mutta hyvä ettei tullut. Tämä oli rauhallinen kohta, mutta odotukseni olivat erilaiset. (M.S.)

Teoksen kolmas osa sijoittuu ehkä mystiseen aikaan, se ei ollut ihan todellisuutta, toi mieleen scifelokuvat. (K.L.)

**Katsojat myös vertailivat teoksen esitystapaa lajityyppi-
en stereotyyppioihin:**

Ensimmäisen osan uhri oli hirveän konkreettinen. Se liittyy esihistorian stereotyyppiseen kuvittamiseen, vaikka sitä ei ollut viety yli. Kolmas osa olisi voinut olla performanssin dokumentaatio. (A-K.R.)

Toisin kuin tekijänä olin suunnitellut, suurin osa katsojista ei yhdistänyt teoksen viimeistä osaa tulevaisuuteen. Tähän vaikutti kenties se, ettei viimeisessä osassa ollut scifelokuville tyypillistä huipputeknologiakuvas-
toa, jonka olemme tottuneet liittämään tulevaisuutta käsitteleviin elokuviin. Sen sijaan katsojat löysivät viimeisestä osasta intertekstuaalisia viittauksia Raamat-
tuun. Kasvihuone toi kaikille mieleen Raamatun para-
tiisikuvaston, ja kolmas osa tulkittiinkin tulevaisuuden sijaan mystiseksi ajaksi tai uudeksi aluksi.

3.4. Tunnekatse ja arvottava katse

Osa katsojista halusi ilmaista tunteitaan teoksen äärel-
lä. Tunteisiin vetoamista pidettiin taiteen laadun mit-
tarina:

Se on niin lähellä sitä sydäntä kun pääsee johonkin näyttelyyn ja näkee hyvää taidetta. Kokemus siitä kun näkee, se on ihan mieletön. (M.S.)

Hyvä kanta-aottava taide tuntuu ja koskettaa, vähän niin kuin ihmetyttää, että kuka mä oon, missä mä oon. (G.E.)

Tunnekatse yhdistyi arvottavaan katseeseen, sillä tunteita ilmaistessaan katsojat yleensä myös esittivät johtopäätöksiä teoksen onnistumisesta:

Ensimmäinen reaktio on että hyvä alku, vaikuttava alku, niin hyvin se elämän ihmeellisyys ja ihmisyksilön ihmettely tässä kaikessa. Tämä miehen katse, tässä on hyvin syvää tunnetta. (G.E.)

Alussa kun se mies katseli niitä jäätiköitä, ne silmät oli pysäyttävät, puoleensavetävät. (M.S.)

Suurin osa katsojista piti vaikeasti tulkittavia kohtia huonolaatuisina:

Ehkä ne madot vähän ärsytti, siinä rupesin miettimään, että minkä takia ne on siinä. (M.S.)

Teos oli aika vaikeasti tulkittava. Pidín ensimmäisestä osasta, joka oli realistinen ja historiallinen. Kasvihuonekohtauksessa oli niin hidas liike, että siitä seurasi pieni kyllästymisen. Kolmas osa ärsytti minua, se oli liian taiteellinen eli vaikeampi tulkita. (K.L.)

Taidealalla työskentelevä katsoja sen sijaan piti monitulkintaisuutta hyvän taiteen ominaisuutena:

Nyt kommentoin tosi primitiivisellä tasolla. En viettänyt ensimmäisestä osasta, sillä en ole karvaesteitiikan ystävä. Mietin, miten olisin tulkinnut teosta, jos ensimmäistä osaa ei olisi ollut. Vaikka teoksen toinen osa oli haastava, silti toinen ja kolmas osa olivat paljon kiinnostavampia uhri-käsitteen, luontosuhteen ja liikekielen kautta. (A-K.R.)

Tunnekatse yhdistyi empaattiseen katseeseen kun ympäristövaikuttamiseen erikoistunut katsoja alkoi pohtia ihmiskunnan kärsimystä yleisemmällä tasolla. Taiteen ammattikatsoja nosti tulkinnassa esille kaksijakoisen katseen: pikkutyön ojentamisissa toukissa näkyi klassinen houkuttelevan ja luotaantyyntävän ristiriita.

Suurin osa katsojista piti teoksen kestoa sopivan mitaisena ja rytmiä miellyttävän rauhallisena. Nykytaiteeseen vähemmän tottunutta katsojaa hidas liikekieli kyllästytti. Teoksen äänimaailma ei katsojien mielestä ohjannut liikaa tulkintaa:

Äänimaailma oli rauhallinen, luonnonääniä. Äänet eivät vaikuttaneet tulkintaani. (K.L.)

Pidin siitä, ettei ollut vahvaa musiikkia, joka olisi ohjannut tulkintaa. Äänimaailma tuntui todelliselta. (A-K.R.)

Osa katsojista koki, että äänimaailma auttoi keskittymistä tai toi teokseen uusia merkityksiä:

Keskittymistäni ei oikeastaan häirinyt mikään kohta, ja se oli äänen ansiota. Äänet toivat tunnelmaa. Se oli intensiivinen, pienetkin äänet kuuluivat. (M.S.)

Äänimaailmaan en kiinnittänyt kauhean paljon huomiota, mutta se sopi erinomaisen hyvin, ei ollut irrallinen juttu. Metalliluukkujen kolinasta tuli mieleen vankila. Helvetin portit sulkeutuivat ja sulkivat ihmisen oman helvettinsä sisälle. (G.E.)

3.5. Teoksen suhde ympäristökeskusteluun

Haastattelun loppupuolella kerroin katsojille, että teos oli osallistunut AV-alan vihreä tuotantomalli -kehityshankkeeseen. Kaikki katsojat pystyivät katsomaan teosta myös eettisen katseen suodattamana eli esittivät kommentteja taiteilijan etiikasta suhteessa teoksen kohteeseen tai katsojaan. Tieto vihreästä tuotantomallista ei kaikkien mielestä kuitenkaan vaikuttanut teoksen tulkintaan:

Tieto vihreästä tuotantomallista ei vaikuta tulkintaan. Se sai kyllä miettimään, millä tavoin säästitte energiankulutuksessa. Kun katsoin teosta, en osannut arvata, että se on pienellä budjetilla tehty. Taide ei saa satuttaa ketään ihmistä tai eläintä, mutta muuten taide voi olla aivan mitä tahansa. (M.S.)

Tieto vihreästä tuotantomallista ei vaikuttanut tulkintaani. Taiteilijan pitäisi tehdä teos niin, että katsoja pystyy ottamaan sen vastaan. Taide ei saa olla teennäistä. (K.L.)

Valmiiksi ympäristöasioista kiinnostuneet katsojat totesivat, että vihreä tuotantomalli vaikutti katsomiskokemukseen positiivisesti:

Kiinnostuin kun kerroit, että teillä on ryhmä, joka tekee kestävän kehityksen periaatteilla taidetta. Esimerkiksi ilmastonmuutos on asia, joka on ihmeen dumpattu julkisessa keskustelussa. Taide voisi alkaa aktiivisesti ottamaan kantaa tähän. Voidaan miettiä, miten mahdollisimman vähän kuormitetaan yhteiskuntaa taidenäyttelytoiminnalla. Mutta kyllä sen pitäisi olla suurempaa sen politiikan, pitäisi saada aikaan paljon isompi keskustelu. (A-K.R.)

Tieto vihreästä tuotantomallista vaikuttaa tulkintaani myönteisesti. Mielestäni ainoa asia, jonka taiteilija saa uhrata taiteen eteen, on itsensä. Taiteen etiikan pitäisi olla lääkärin etiikkaa: sen tehtävänä on pelastaa elämä. (G.E.)

Katsojat sovelsivat tulkintaan luontevasti myös yhteiskunnallista katsetta eli pohtivat teoksen suhdetta ympäröivään yhteiskuntaan. Puolet katsojista oli sitä mieltä, että teos ei suoraan ottanut kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin:

Tästä ei suoranaisesti noussut esiin tiettyjä mielipiteitä, mutta helposti tässä voisi olla jotain kantaaottavaakin. (M.S.)

Kannanottaminen on mahdollista sellaisella taiteella, joka perustuu todellisuuteen ja esimerkiksi tuo historiaa nykypäivään, kuten Väinö Linnan kirjat ja Waltarin Sinuhe egyptiläinen. Tällä videolla se ei onnistu. (K.L.)

Puolet katsojista liitti teoksen ympäristöongelmia koskevaan keskusteluun, mutta korosti tulkintansa subjektiivisuutta:

Minusta tämä teos on kantaaottava. Haen siitä sellaista, koska mietin näitä asioita paljon, olenko nyt sitten puolueellinen. Minusta teos ottaa kantaa hyvyyden ja elämän puolesta, herkkien pienten läheisten asioiden puolesta. Taiteella otetaan aina kantaa riippumatta siitä, halutaanko. (G.E.)

Uskon ja toivon, että taiteilijalla aina on joku viesti, esimerkiksi yksityisestä yleiseen laajennettava. Liittäisin teoksen ympäristötietoisuuteen, mutta se on minun tulkintani. Taide toimii monella tasolla: konkreetti-

Uhri-videoteoksen I.kuvausviikonloppu Pasilan Kääntöpöydällä
syyskuussa 2012.
Kuva: Maria Vilkki.

sesti osoittamalla mutta myös aistimusten ja tunne-elämysten tasolla. Se pystyy ottamaan meissä vallan eri tavalla kuin järkipuhe tai mainonta. Taiteen välittäjien, kuten kriitikoiden, pitäisi rohkeammin ehdottaa yhteiskunnallisia tulkintoja teoksiin. (A-K.R.)

Kaikkien katsojien puheessa tuli ilmi myös institutionaalinen katse. Katsojat kommentoivat katsomistilannetta, kuten keskittymiskykyä häirinnyttä ohikulkijaa tai sitä, miten teos olisi toiminut taidenäyttelyssä. Kahdella katsojista oli hieman ennakkotietoa taiteilijasta, mutta kenenkään katsojan mielestä ennakkotieto ei vaikuttanut teoksen tulkintaan. Suurin osa katsojista koki taiteilijan kanssa keskustelun mielenkiintoiseksi:

Sillä on vaikutusta, että keskustelen juuri teoksen tekijän kanssa. Mietin, mitä oikeasti haluan sanoa, sillä se merkitsee sinulle paljon enemmän. (M.S.)

On antoisaa päästä keskustelemaan tekijöiden kanssa. Voin olla sinulle eri tavalla avoimempi kuin esimerkiksi lehdistön edustajalle. Sinähän olet siinä tilanteessa, että suorasta palautteesta on hyötyä. (A-K.R.)

4. JOHTOPÄÄTÖKSET

Uhri-teoksen katsojat tekivät teoksesta yllättävän samansuuntaisia tulkintoja, vaikka kaikki katsojat eivät olleet tottuneet katsomaan videotaidetta. Teoksen nimi ohjasi tulkintaa niin voimakkaasti, että kaikki päätyivät pohtimaan uhri-käsitteen eri merkityksiä. Katsojien teoksesta tekemät tulkinnat kohtasivat monessa kohtaa tekijän siihen ajattelemat merkitykset: katsojat tunnistivat teoksesta eri aikatasoja ja sovittivat uhri-käsitettä teoksen henkilöhahmoihin.

Harri Pälvirannan teoria erilaisista katseista soveltui hyvin myös videotaiteen vastaanoton tutkimukseen. Koska videotaide on ennen kaikkea ajassa etenevää taidetta, lisäksi katseiden luetteloon myös lineaarisuutta hakevan tarinankertojan katseen.

Teoksen viimeisen osan tulkinta poikkesi eniten tekijän ajattelemista merkityksistä. Viimeisen osan paratiisikuvastoa ei yhdistetty tulevaisuuteen vaan mystiseen aikaan tai uuteen alkuun. Tässä näkyy kenties scifelokuvien vaikutus: genreytynyt katsominen ohjaa myös sitä, minkälaisia käsityksiä meillä on todellisuudesta. Scifelokuvien kuvasto vaikuttaa tulevaisuuteen liittyviin mielikuviimme, vaikka tulevaisuus voisi hyvin olla muutakin kuin huipputeknologiaa ja lentäviä autoja.

Oli mielenkiintoista kuulla katsojilta myös sellaisia tulkintoja, joita en tekijänä ollut sanallistanut itselleni, kuten veden kaatamisen uhrina tai tulevaisuuteen siirtymisen uuden alun kautta.

Videotaiteen vastaanotto näytti jakavan katsojat kahden ryhmään. Videotaiteeseen tottumattomat katsojat pitivät realistisesta, helposti ymmärrettävästä kerronnasta. Videotaiteen ammattikatsoja päinvastoin piti monitulkintaisuutta kiinnostavana. Mikäli taiteilijan intentiona on vaikuttaa katsojan ympäristötietoisuuteen, taiteilijan täytyykin miettiä, minkälaiseen kohderyhmään haluaa vaikuttaa. Monitulkintainen, runollinen kieli ei välttämättä avaudu suurelle yleisölle.

Entä onko videotaiteen keinoin mahdollista ottaa kantaa ympäristöongelmiin? Puolet katsojista yhdisti teoksen suoraan ympäristöongelmia koskevaan keskusteluun. Taideteoksen tulkinta näyttääkin riippuvan voimakkaasti myös katsojan intentiosta. Ympäristövaikuttamisesta kiinnostuneet katsojat ovat herkempiä lukemaan teosta yhteiskunnallisena kannanottona.

Tutkimuksessa nousi myös esille, että yksittäinen katsomiskokemus on vain osa videoteoksen yhteiskunnallista vaikutusta. Taidealalla työskentelevä ammattikatsoja muistutti, että taiteen välittäjien pitäisi rohkeammin ehdottaa yhteiskunnallisia tulkintoja teoksiin.

Voidaan myös kysyä, ovatko kaikki taiteen vaikutukset tiedostettuja. Jos taide vaikuttaa tunteisiin ja alitajuntaan, voisiko se vaikuttaa alitajuisesti myös sellaisiin katsojiin, jotka eivät tietoisesti tule ajatelleeksi teoksen yhteiskunnallista sanomaa tai eivät osaa sanallistaa sitä? Kuten scifi ja muut valtavirtaelokuvat, myös videotaide laajentaa vaivihkaa käsitystämme siitä, minkälaiset tulevaisuudet ja lajien väliset suhteet maapallolla ovat kuviteltavissa.

Uhri, videoteos, 16:9, 00:11:49

LÄHTEET

Juntunen, Max (1997): *Elävän kuvan sanasto*. Helsinki: Oy Edita Ab.

Laininen, Henna (2013) Uhri. Julkaisussa *HIMONA*. Tampereen ammattikorkeakoulun kuvataiteen koulutusohjelmasta valmistuvien julkaisu. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Pälviranta, Harri (2012) *Toden tuntua galleriassa. Väkivaltaa käsittelevän dokumentaarisen valokuvataiteen merkityksellistäminen näyttelykontekstissa*. Helsinki: Aalto-yliopisto, Aalto Photo Books.

Sähköiset lähteet

Tarvonen, Hanne-Mari (6.6.2012) Tutkijat: Ympäristö voi romahtaa jo seuraavina vuosikymmeninä.http://yle.fi/uutiset/tutkijat_ymparisto_voi_romahtaa_jo_seuraavina_vuosikymmenina/6168655

LIITTEET

HAASTATTELURUNKO

Henna Laininen: Uhri

Vastaajan tiedot

Nimi:

Sukupuoli:

Syntymävuosi:

Ammatti:

Asuinpaikka:

Koulutus:

ENNEN KATSOMISTA

1)

Seuraatko nykytaidetta? Miten?

Kuinka usein käyt taidenäyttelyissä?

Millaisesta taiteesta pidät? Onko sinulla suosikkitaiteilijoita?

Onko sinulla yleisiä mielipiteitä tai mielikuvia suomalaisesta videotaiteesta?

KATSOMISEN JÄLKEEN

2)

Jos sinun pitäisi lyhyesti luonnehtia Uhri-videoteosta, millaisia sanoja käyttäisit? Mitä tarkoitat näillä sanoilla?

Herättikö videoteos sinussa aistimuksia tai tunteita? Millaisia?

Mitä tarkoitat näillä aistimuksilla/tunteilla?

Mitä videoteoksessa mielestäsi tapahtuu? Mitä tarkoitat näillä sanoilla?

Löysitkö teoksesta tarinan/tarinoita? Millaisen/millaisia? Miksi et löytänyt?

Miten kuvailisit teoksen äänimaailmaa? Vaikuttaako äänimaailma siihen, miten tulkitset teosta?

Miten kuvailisit esiintyjien liikekieltä? Minkälaisia ajatuksia se herättää?

Minkälainen oli mielestäsi teoksen kesto? Lyhyt vai pitkä? Oliko teoksen katseluun helppo keskittyä vai häiriintyikö keskittyminen? Miksi?

Tuntuivatko yksittäiset kuvat hitailta vai nopeilta? Miten rytmi vaikutti katselukokemukseesi?

Mitä mieltä olet teoksen nimestä? Vaikuttaako nimi siihen, miten tulkitset teosta?

Mitä mieltä olet kolmen eri henkilön ja tapahtumapaikan rinnastamisesta samassa teoksessa? Löysitkö yhteyksiä näiden osien välillä? Millaisia?

Mihin aikaan teoksen tapahtumat mielestäsi sijoittuvat? Miksi?

Miten kuvailisit teoksessa esiintyvien henkilöiden suhdetta elolliseen ja elottomaan ympäristöönsä? Mitä tarkoitat näillä sanoilla?

3)

Osaatko sanoa, mikä teoksen aihe on? Mitä tarkoitat?

Miksi teos on tehty?

Onko joitain asioita, joista teoksessa pidät? Miksi?

Suosikkikohtauksesi/-kuvasi? Miksi?

Ärsyttääkö sinua teoksessa jokin? Mikä? Miksi?

Millainen on sinun mielestäsi teoksen tapahtumien ja tosielämän välinen suhde?

Onko teos mielestäsi kantaaottava? Millä tavalla?

Mikä on mielestäsi taiteilijan viesti? Mitä hän haluaa sanoa videoteoksellaan?

Herättikö teos sinussa eettisyyteen liittyviä pohdintoja? Millaisia? Miksi?

Onko taiteen avulla mielestäsi mahdollista ottaa kantaa yhteiskunnalliseen keskusteluun (esimerkiksi ympäristöongelmiin)?

Miksi/miksi ei?

Miksi taide on mielestäsi hyvä/huono keino osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun?

Voiko taide tuoda jotakin uutta keskusteluun ympäristön tilasta?

Mitä? Miksi ei?

Onko jotakin, mitä ympäristöongelmia käsittelevän taiteen pitäisi ottaa huomioon? Mitä, miksi?

Uhri osallistui Av-alan vihreän tuotantomallin kehittämiseen TAMK:issa. Tuotannossa suosittiin ekologisia valintoja: vähennettiin jätteen määrää, kierrätettiin materiaalit, minimoitiin ajomatkat ja laitteiden energiankulutus. Vaikuttaako tämä tieto tulkintaasi teoksesta? Miten?

4)

Millä tavalla sinä yleensä katsot kuvia?

Onko kuvien yhteyteen kirjoitettu teksti tärkeä vai keskitytkö enemmän siihen, mitä kuvissa itsessään on? Miten teksti vaikuttaa kuvaan? Muuttaako se sitä? Miten?

Oliko sinulla ennakkotietoa teoksesta ja/tai taiteilijasta? Mitä luulet, kuinka se vaikutti katsomiseesi?

Millaista on joutua/päästä keskustelemaan kuvien tekijän kanssa?

Entä jos haastattelija olisi ollut joku toinen, olisitko vastannut toisin? Mahdollisesti miten toisin?

Millaiselta sinusta tuntuu tämän keskustelun jälkeen? Näetkö teoksen erilaisena?

Onko vielä jotain, mitä haluaisit sanoa tässä yhteydessä, kuviin tai haastatteluun liittyen?

Millä lailla uskot/luulet/toivot katsojan tulkitsevan teosta? Onko tulkinta katsojan varassa vai ohjaako tekijä tulkinnan tekoa?